

KIURUVEESI

LUOMU-SUOMEN PÄÄKAUPUNKI

**KIURUVEDEN KAUPUNKI
LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS
2021–2025**

Kaupunginhallitus	1.11.2022 § 198
Kaupunginvaltuusto	14.11.2022 § 51

Sisällys

OSA I	3
-------------	---

KIURUVEDEN KAUPUNGIN LAAJAN HYVINVOINTIKERTOMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTUS 3

1. Hyvinvoinnin tila Kiuruveden kaupungissa	4
Talous ja elinvoima	5
Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	9
Nuoret ja nuoret aikuiset	14
Työikäiset.....	20
Ikäihmiset.....	25
Kaikki ikäryhmät	30
2. Johtopäätökset päättävältä valtuustokaudelta	37
3. Toimenpide-ehdotukset	38

OSA II	40
--------------	----

HYVINVOINTISUUNNITTELU KIURUVEDELLÄ TULEVALLA VALTUUSTOKAUDELLA 2022-2025

40

4. Kaupunkistrategian linjaukset nyt ja tulevaisuudessa.....	41
5. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja suunnitelmat	45
6. Hyvinvointisuunnitelman keskeiset toimenpide-ehdotukset ja kehittämiskohteet	47
7. Suunnitelman laatijat	52
8. Suunnitelman hyväksyminen	53

OSA I

KIURUVEDEN KAUPUNGIN LAAJAN HYVINVOINTIKERTOMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTUS

1. Hyvinvoinnin tila Kiuruveden kaupungissa	4
Talous ja elinvoima	5
Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	9
Nuoret ja nuoret aikuiset	14
Työikäiset.....	20
Ikäihmiset.....	25
Kaikki ikäryhmät	30
2. Johtopäätökset päättyvältä valtuustokaudelta	37
3. Toimenpide-ehdotukset	38

1. HYVINVOINNIN TILA KIURUVEDEN KAUPUNGISSA

Sähköisen hyvinvointikertomusohjelman indikaattorit jakautuvat neljän teeman ympärille: elinvoima, talous, hyvinvointi ja kunnan palvelut. Teemat on käsitelty asiantuntijatyönä kaupungin palvelukeskusten sisällä. Indikaattorit osoittavat tarkemmin kaupunkilaisten hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavia tietoja.

Kuntaliitto on osaltaan määritellyt ohjelmassa käytössä olevat perusindikaattorit, ja kunnat ovat voineet lisätä tarkentavia indikaattoreita eri tietokannoista, mikäli tiedot ovat päivittyneet ohjelmaan. Ohjelmaa päivitetään jatkuvasti, joten hyvinvointisuunnittelun mahdollisuudet parantuvat tulevaisuudessa. Kaupungin viranhaltijat ovat lisänneet tarkoituksenmukaisia indikaattoreita ohjelman kautta, mikäli tietoa on ollut saatavilla kyseisestä aiheesta. Indikaattorien valinnassa on pyritty painottamaan kaupunkilaisten hyvinvoinnin kannalta keskeisiä asioita.

Indikaattorien osoittaman tiedon perusteella on pyritty löytämään kuntalaisten hyvinvointiin liittyvät ongelmakohtia Kiuruvedellä. Indikaattorit päivittyvät automaattisesti, joten tietoja on mahdollista seurata vuosittain. Muuttuneisiin tietoihin pyritään reagoimaan asianmukaisilla toimenpiteillä ja muilla terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitetuilla työkaluilla, joita kunnilla on käytössä. Tietoja käsitellään kaupungin palvelukeskusten sisällä ja tarvittaessa myös Ylä-Savon SOTEN edustajien kanssa, jotta mahdolliset jatkotoimenpiteet osataan arvioida ja kohdentaa oikein. Indikaattorien osoittaman tiedon pohjalta ohjataan kaupungin viranhaltijoiden toimintaa mahdollisia ongelmia ennaltaehkäisevään suuntaan. Tarkoituksenmukaisilla toimenpiteillä edistetään kaupunkilaisten terveyttä ja hyvinvointia.

Hyvinvointiuudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen Ylä-Savon SOTE:n tehtävien siirtyessä Pohjois-Savon hyvinvointialueelle yhteistyötahot mahdollisesti muuttuvat, mutta perusindikaattorit ja seurattavat tiedot eivät muutu.

TALOUS JA ELINVOIMA

Elinvoima

Väestö

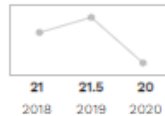
Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit	Muutos (%)	Suunta	Vertailu
Väestö 31.12. (P) 	-8.11	 7998 7854 7759 2019 2020 2021	 3490 Vieremä 3777 Sonkajärvi 4964 Pyhäjärvi 7759 Kiuruvesi 9247 Lapinlahti 20958 Iisalmi 35984 Ylä-Savon SOTE 248363 Pohjois-Savo 5548241 Koko maa
Huoltosuhde, demografinen (P) 	15.37	 80.8 83.8 86.3 2019 2020 2021	 62.4 Koko maa 68.3 Pohjois-Savo 73.5 Vieremä 74.5 Iisalmi 77.1 Lapinlahti 79 Ylä-Savon SOTE 86.3 Kiuruvesi 90.6 Sonkajärvi 101.2 Pyhäjärvi
Väestöennuste 2030 (P) (MIN-A) 	?	 6695 2021	 3130 Vieremä 3248 Sonkajärvi 4261 Pyhäjärvi 6695 Kiuruvesi 8388 Lapinlahti 19508 Iisalmi 32581 Ylä-Savon SOTE 239850 Pohjois-Savo 5598821 Koko maa
Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta (P) 	32.63	 -9.7 -10.3 -6.4 2019 2020 2021	 -6.4 Kiuruvesi -5.5 Sonkajärvi -4.7 Lapinlahti -4 Ylä-Savon SOTE -2.8 Iisalmi -2 Vieremä -0.8 Pyhäjärvi 2.8 Pohjois-Savo
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta (P) 	43.81	 12.5 14.4 15.1 2019 2020 2021	 8.7 Sonkajärvi 12.7 Pyhäjärvi 15.1 Kiuruvesi 20.9 Lapinlahti 25 Ylä-Savon SOTE 30 Iisalmi 34.3 Pohjois-Savo 36.1 Vieremä 82.6 Koko maa
Lapsiperheet, % perheistä (P) 	-5.97	 33 32.8 33.1 2018 2019 2020	 27.6 Sonkajärvi 28.7 Pyhäjärvi 32.1 Lapinlahti 33 Ylä-Savon SOTE 33.1 Vieremä 33.1 Kiuruvesi 34.5 Pohjois-Savo 34.7 Iisalmi 37.9 Koko maa

Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä
(P) (MIN-A)

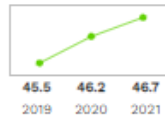
-0.99

Yhden hengen asuntokunnat, %
asuntokunnista
(P)

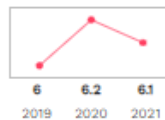
5.90

0 - 6-vuotiaat, % väestöstä
(T)

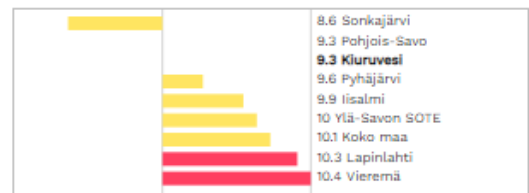
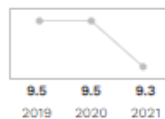
-6.15

7 - 15-vuotiaat, % väestöstä
(T)

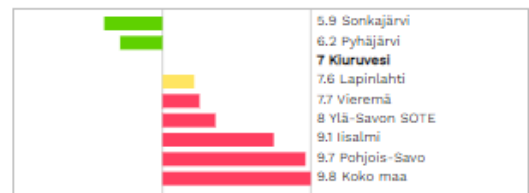
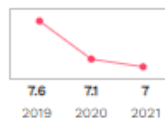
-1.06

16 - 24-vuotiaat, % väestöstä
(T)

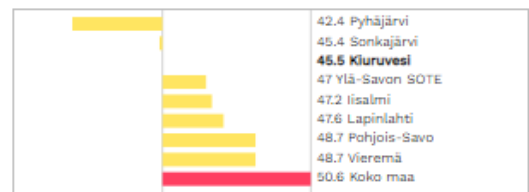
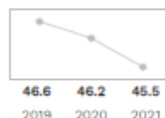
-21.35

25 - 64-vuotiaat, % väestöstä
(T)

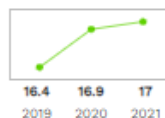
-3.60

65 - 74-vuotiaat, % väestöstä
(T)

15.65

Kiuruveden kaupungin taloustiedot on päivitetty sähköiseen hyvinvointikertomusohjelmaan pääosin vuoden 2018–2020 tilastojen pohjalta. Vastaavasti elinvoimatiedot pääosin vuoden 2019–2021 tilastojen pohjalta.

Kiuruveden kaupungin väestön väheneminen on yksi suurimpia haasteita nyt ja tulevaisuudessa. Vastaava haaste on koko Pohjois-Savon maakunnan yhteinen. Merkittävin yksittäinen syy väestön vähenemiselle on kuolleisuuden ja syntyvyyden välinen epätasapaino.

Kiuruveden uudessa kaupunkistrategiassa 2022–2025 on linjattu useita toimia, joilla pyritään vaikuttamaan Kiuruveden kaupungin elinvoimaan ja ihmisten hyvinvointiin myönteisellä tavalla. Strategiaan on esimerkiksi kirjattu, että edistämme perhemyönteisyyttä teoilla ja päätöksillä, jotka saavat perheet pysymään ja muuttamaan Kiuruvedelle. Lapset ja nuoret ovat tulevaisuutemme.

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit	Muutos (%)	Suunta	Vertailu
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista (P)	-19.64	 5.6 13.3 4.5 2017 2019 2021	 4.5 Kiuruvesi 4.8 Lapinlahti 7.1 Vieremä 7.6 Sonkajärvi 9 Ylä-Savon SOTE 9.4 Koko maa 9.5 Pohjois-Savo 10.2 Pyhäjärvi 10.5 Iisalmi
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (T) (MIN-A) (MIN-K)	71.65	 12.7 8.8 21.8 2017 2019 2021	 15 Lapinlahti 19.4 Koko maa 20 Pohjois-Savo 20.3 Sonkajärvi 20.5 Iisalmi 20.6 Pyhäjärvi 21 Ylä-Savon SOTE 21.8 Kiuruvesi 25.8 Vieremä
Keskusteluaikeuksia vanhempien kanssa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (T) (MIN-A) (MIN-K)	14.29	 7.7 10.2 8.8 2017 2019 2021	 1.5 Sonkajärvi 5.5 Iisalmi 6 Ylä-Savon SOTE 6.9 Lapinlahti 7.5 Pohjois-Savo 7.9 Koko maa 8.2 Pyhäjärvi 8.6 Vieremä 8.8 Kiuruvesi
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista (T)	-23.91	 9.2 9.7 7 2017 2019 2021	 1.5 Sonkajärvi 2.5 Lapinlahti 7 Ylä-Savon SOTE 7 Kiuruvesi 7.2 Vieremä 7.3 Pyhäjärvi 8 Iisalmi 8.1 Koko maa 8.4 Pohjois-Savo
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL) (T)	16.67	 2.1 2.4 2.1 2019 2020 2021	 1.6 Koko maa 1.8 Vieremä 2 Ylä-Savon SOTE 2 Pohjois-Savo 2 Pyhäjärvi 2 Lapinlahti 2.1 Kiuruvesi 2.2 Sonkajärvi 2.2 Iisalmi

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit

Muutos (%)

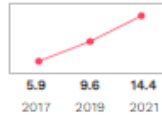
Suunta

Vertailu

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa,
% 8. ja 9. luokan oppilaista
(T) (MIN-K)

144.07

4.3 Vieremä
4.8 Iisalmi
6 Koko maa
6 Sonkajärvi
6.7 Pohjois-Savo
6.7 Lapinlahti
7 Ylä-Savon SOTE
9.1 Pyhäjärvi
14.4 Kiuruvesi

Kunnan palvelut

Päivähoito

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit

Muutos (%)

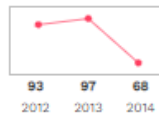
Suunta

Vertailu

Esiopetuksen piirissä lapsia 20.9. yhteensä,
lkm
(P)

-32.67

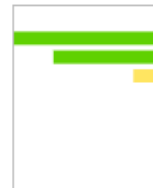
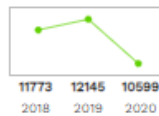

30 Vieremä
47 Sonkajärvi
52 Pyhäjärvi
68 Kiuruvesi
123 Lapinlahti
219 Iisalmi
364 Ylä-Savon SOTE
2473 Pohjois-Savo
59292 Koko maa

Osa-aikainen varhaiskasvatus päiväkodeissa
ja perhepäivähoidossa päivinä vuoden aikana
yhteensä, kunnan kustantamat palvelut
(T)

68.69

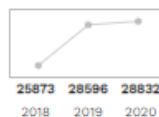

311 Vieremä
5036 Pyhäjärvi
6566 Lapinlahti
9671 Sonkajärvi
10599 Kiuruvesi
10680 Ylä-Savon SOTE
12622 Iisalmi
215498 Pohjois-Savo
6197486 Koko maa

Kokoaikainen varhaiskasvatus päiväkodeissa
ja perhepäivähoidossa päivinä vuoden aikana
yhteensä, kunnan kustantamat palvelut
(T)

-1.29

11184 Sonkajärvi
14472 Vieremä
18782 Pyhäjärvi
28832 Kiuruvesi
30940 Lapinlahti
44194 Ylä-Savon SOTE
60864 Iisalmi
929186 Pohjois-Savo
23320325 Koko maa

Koulu

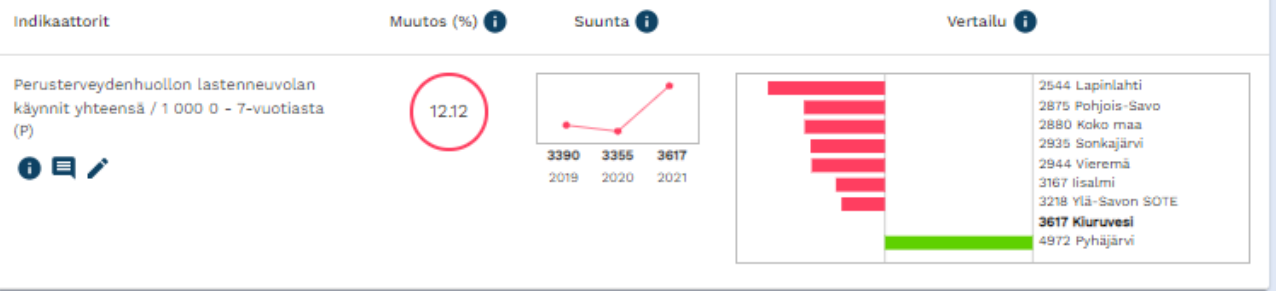
Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

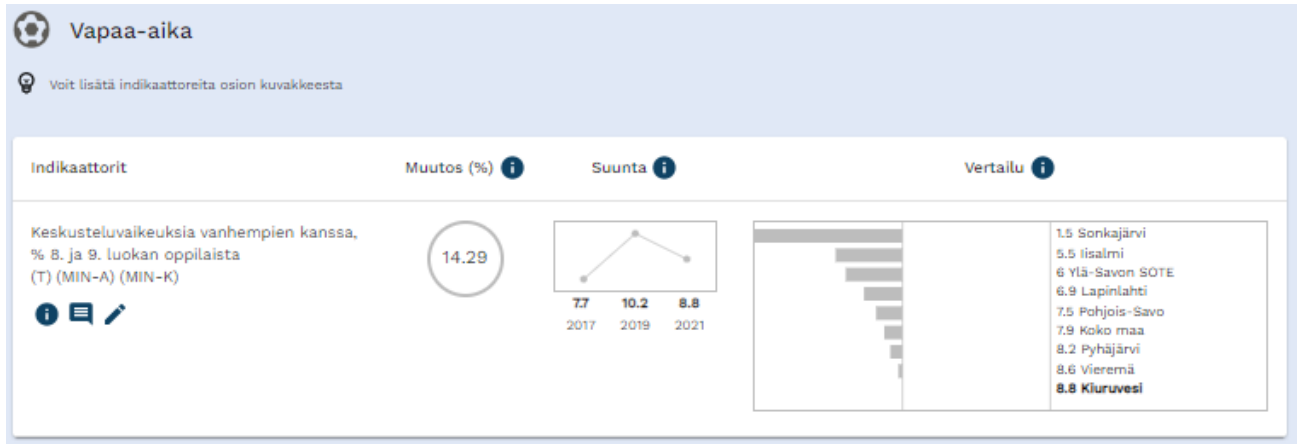

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

HYVINVOINTI

Vuonna 2021 8. ja 9.- luokan oppilaista 21,8 % koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Vuoteen 2019 verrattuna lukema on noussut 13 %. Verrokkikuntiin verrattuna luku on toiseksi huonoin, mutta kuitenkin yläkouluikäisistä nuorista vain 4,5 % ilmoitti, että heillä ei ole yhtään läheistä ystävää. Keskusteluvaikeuksista vanhempien kanssa kertoi 8,8 % nuorista, joka oli verrokkikuntien huonoin tulos.

8. ja 9. luokan oppilaista 7 % on kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran. Edellisellä mittauskerralla lukema oli 9,7 %. Lukemien perusteilla huumekekokeilujen määrä on pienentynyt. Tämä voi olla seurausta suunnitelmallisesta ehkäisevästä päihdetyöstä.

THL saaman tiedon mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0–17-vuotiaiden % osuus on ollut lievästi nousussa. 2018-luku oli 1,8 % ja vuonna 2020 2,4 %. Tässä tuloksessa mahdollisesti näkyy ennaltaehkäisevien vakituisten työntekijöiden vähäisyys resurssien puutteesta johtuen.

VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatusvuosien aikana lapsen kehitys ja oppiminen on hyvin intensiivistä. Varhaislapsuuden aikana voidaan sekä tukea tätä kehitystä että lieventää tai poistaa lapsen kehityksessä olevia mahdollisia pulmia. Niillä ratkaisuilla, joita lapsen varhaiskasvatuksen osalta tehdään, oletetaan olevan sekä yksilöiden että yhteiskunnan kannalta välittömiä ja pidemmälle suuntautuvia vaikutuksia. Varhaiskasvatus nähdään myös aiempaa useammin osana elinikäistä oppimista, sen ensimmäisenä portaana.

Varhaiskasvatustaki (540/2018) määrittelee miten ja missä laajuudessa kunnan tulee palveluja järjestää. Lakiin 1.8.2019 tehty muutos takaa jokaiselle alle kouluikäiselle lapselle subjektiivisen oikeuden varhaiskasvatukseen. Asiakasmaksuja alentamalla valtioneuvosto ohjaa perheitä käyttämään varhaiskasvatusta. Kiuruveden maatalousväestön varhaiskasvatuksen järjestäminen on pitkien matkojen vuoksi haasteellista.

Varhaisella ja erityisellä tuella vastataan tukea tarvitsevien lasten kasvatuksellisiin ja kuntoutuksellisiin tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja havainnoi ja arvioi lasten kasvua ja kehitystä sekä tarvittaessa ohjaa lisätutkimuksiin. Hän suunnittelee lasten yksilöllisiä tukitoimia yhdessä huoltajien ja työntekijöiden sekä muiden lasta hoitavien ja kuntouttavien tahojen kanssa. 1.8.2022 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä varhaiskasvatuksessa on siirrytty käyttämään kolmitasoista tukea, vastaavanlainen järjestelmä on myös perusopetuksessa. Kiuruvedellä on asukaslukuun suhteutettuna paljon lapsia, joilla on puheen- ja kielenkehityksen vaikeuksia.

Kiuruveden varhaiskasvatus on mukana valtakunnallisessa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa, joka kestää 1.8.2021-31.5.2024. Kokeilun tarkoituksena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välisiä jatkumia, perheiden palveluvalintoja sekä saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen. Ensimmäisenä toimintavuonna kokeiluun ilmoitettiin 52 viisivuotiasta. Kokeilu tehdään seurantatutkimuksena Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja Aalto-yliopiston toimesta.

Vapaa-ajan palveluita lapsille ja lapsiperheille Kiuruvedellä tarjoaa urheiluseurat ja yhdistykset. Kaupunki tulee lasten liikuntaharrastuksia subventoimalla liikuntapaikkojen käyttömaksu halvemmiksi.

NUORET JA NUORET AIKUISET

Hyvinvointi

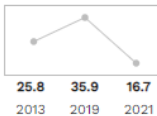
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

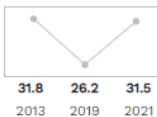

Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (T)

16.7 Kiuruvesi
18.4 Pyhäjärvi
23.8 Lapinlahti
30 Koko maa
31.4 Pohjois-Savo
32 Ylä-Savon SOTE
37.5 Iisalmi

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (T)

22.4 Vieremä
23 Pohjois-Savo
26.2 Koko maa
29.3 Sonkajärvi
30 Ylä-Savon SOTE
30.1 Iisalmi
31.5 Kiuruvesi
36.8 Pyhäjärvi
41.3 Lapinlahti

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

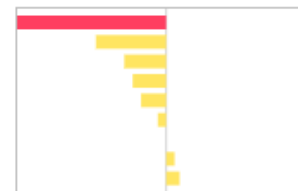
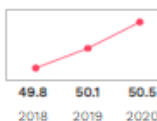
Indikaattorit

Muutos (%)

Suunta

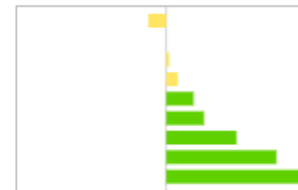
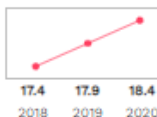
Vertailu

Keskiasteen koulutuksen saaneet, % 15 vuotta täyttäneistä (T)

41.6 Koko maa
46.3 Pohjois-Savo
48 Pyhäjärvi
48.5 Lapinlahti
49 Iisalmi
50 Ylä-Savon SOTE
50.5 Kiuruvesi
51 Sonkajärvi
51.3 Vieremä

Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % 15 vuotta täyttäneistä (T)

16.7 Sonkajärvi
18.4 Kiuruvesi
18.7 Pyhäjärvi
19.5 Vieremä
21 Lapinlahti
22 Ylä-Savon SOTE
25.1 Iisalmi
28.9 Pohjois-Savo
32.6 Koko maa

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

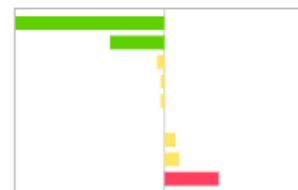
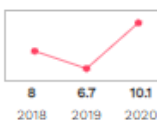
Indikaattorit

Muutos (%)

Suunta

Vertailu

Alioikeuksissa tuomitut 15 vuotta täyttäneet henkilöt / 1 000 vastaavanikäistä (T)

6 Pyhäjärvi
8.6 Vieremä
9.9 Lapinlahti
10 Ylä-Savon SOTE
10 Pohjois-Savo
10.1 Kiuruvesi
10.4 Iisalmi
10.5 Koko maa
11.6 Sonkajärvi

Koulun fyysisissä työoloissa puutteita, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (P)

6 Pyhäjärvi
8.6 Vieremä
9.9 Lapinlahti
10 Ylä-Savon SOTE
10 Pohjois-Savo
10.1 Kiuruvesi
10.4 Iisalmi
10.5 Koko maa
11.6 Sonkajärvi

Kunnan palvelut

Koulu

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit

Muutos (%)

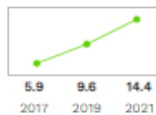
Suunta

Vertailu

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa,
% 8. ja 9. luokan oppilaista
(T) (MIN-K)

144.07

4.3 Vieremä
4.8 Iisalmi
6 Koko maa
6 Sonkajärvi
6.7 Pohjois-Savo
6.7 Lapinlahti
7 Ylä-Savon SOTE
9.1 Pyhäjärvi
14.4 Kiuruvesi

Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla, % 8.
ja 9. luokan oppilaista
(T)

13.53

58.3 Lapinlahti
58.9 Koko maa
64.6 Kiuruvesi
69 Pohjois-Savo
70.5 Sonkajärvi
71 Ylä-Savon SOTE
72.6 Iisalmi
75.9 Vieremä
78.8 Pyhäjärvi

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit

Muutos (%)

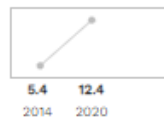
Suunta

Vertailu

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja
terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa
olleet 15 - 24-vuotiaat / 1 000
vastaavanikäistä
(P)

?

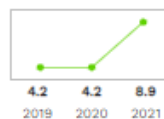

1.9 Koko maa
3 Pohjois-Savo
4 Ylä-Savon SOTE
4.3 Iisalmi
5.9 Lapinlahti
7.4 Pyhäjärvi
12.4 Kiuruvesi

Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien
piirissä 18 - 20-vuotiaita vuoden aikana, %
vastaavanikäisestä väestöstä (THL)
(P)

97.78

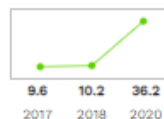

5.5 Pyhäjärvi
5.6 Sonkajärvi
5.7 Lapinlahti
6 Koko maa
6.3 Pohjois-Savo
7.6 Iisalmi
8 Ylä-Savon SOTE
8.9 Kiuruvesi
9 Vieremä

Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa
saaneet 18 - 24-vuotiaat / 1 000
vastaavanikäistä
(T)

97.81

10 Koko maa
14.3 Pohjois-Savo
19.2 Pyhäjärvi
19.3 Sonkajärvi
19.8 Lapinlahti
24.4 Iisalmi
24.9 Vieremä
27 Ylä-Savon SOTE
36.2 Kiuruvesi

KOULU

Kiuruveden yläkoulussa ei enää kuuluta Kiva-kouluohjelmaan, mutta toimintamalleja on siitä edelleen käytössä ja kehitetty edelleen. Kouluun on tehty Kiusaamiseen ja muuhun epäasialliseen käytökseen toimintamalli, joka on myös tiedotettu huoltajille ja oppilaille. Toimintamalli löytyy koulun peda.net-sivustolta osoitteesta <https://peda.net/kiuruvesi/yl%C3%A4koulu/nain-toimitaan-ylakoulussa>.

Kouluterveyskyselyn 2021 mukaan yhä harvempi on osallistunut muiden kiusaamiseen (noin 90 %). Yhä useampi on kertonut koulussa tapahtuneesta kiusaamisesta koulun aikuiselle, erityisesti yläkoulussa (34,1 %).

Suurin osa nuorista saa tukea ja apua kokemaansa seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan (8. ja 9. lk 60 %). Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa olevien yläkoululaisten määrä on yhä kasvussa vuodesta 2017 lähtien (v. 2017 5,5 %, v. 2021 6,7 %).

Seksuaalista häirintää (kommentointia, ehdottelua, viestittelyä, kuvamateriaalia) on koettu yhä useammin (erityisesti tytöt) puhelimessa, internetissä tai julkisissa tiloissa. Seksuaalista koskettelua tai painostamista koskettamaan koettu yhä useammin. Seksuaalista väkivaltaa koetaan yhä useammin vuoden aikana. Yhä useampi nuori kokee vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten henkistä väkivaltaa vuoden aikana (8. ja 9. lk 30 %)

Koululounaan syömisessä on edelleen kehitettävää, erityisesti 8. ja 9. lk kohdalla, jossa 38,2% ei syö koululounasta päivittäin. Koululounaasta syödään yhä

harvemmin kaikki kouluruoan aterianosat. Erityisesti leivän syöminen on vähentynyt. Lähes 90 % syö harvemmin kuin 6 päivänä hedelmiä, marjoja ja kasviksia.

Keskiasteen ja korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus on kasvanut tarkastelujakson aikana. Keskiasteen koulutuksen saaneiden osuus oli 15 vuotta täyttäneistä 50,5 % ja korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus 18,4 %.

HYVINVOINTI

Asenne päihteisiin on edelleen muuttunut kielteisemmäksi. Raittiiden nuorten määrä on kasvussa kaikilla kouluasteilla (8. ja 9. lk 61,9 %). Toivottavasti tähän asennemuutokseen on syynä paitsi kotien asenne, niin myös koulussa tapahtuva päihdekasvatus.

Nuorten pahoinvointi on lisääntynyt. Yhä useammalla on vähintään kaksi viikkoa kestänyttä masennusoireilua (8. ja 9. lk 24,8 %) ja yhä useampi kokee sosiaalista ahdistuneisuutta kaikilla kouluasteilla (8. ja 9. lk 36,3 %). Huolta aiheuttaa myös se, että yhä useammalla (9,5 %) 8. ja 9. lk nuorella ei ole yhtään ystävää. Tämä siitä huolimatta, että kouluyhteisö koetaan hyväksi.

Yhä useampi kokee, että luokassa tai ryhmässä on hyvä työrauha (8. ja 9. lk 74,7 %) ja nuoret kokevat, että opettajat rohkaisevat yhä useammin mielipiteen ilmaisuun oppitunneilla ja ovat kiinnostuneita oppilaiden kuulumista sekä opettajilta saadaan yhä useammin välittävää ja oikeudenmukaista kohtelua.

KIURUVEDEN LUKION TERVEYSKYSELY

Kiuruveden lukiolla on käytettävissä vuonna 2019 ja 2021 kyselyn tuloksia. Tämän hetken valtakunnallisessa tilanteessa on tullut esille lukiolaisten keskuudessa esiintyvän ahdistuneisuutta. Kiuruveden lukiossa kysymykseen kuinka monella prosentilla opiskelijoista ei ole yhtään läheistä ystävää on vastannut 3,1 %. Aikaisemmin luku on ollut yli kuusi prosenttia eli suunta on ollut hyvä.

Kysymykseen kuinka moni kokee oman terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi on vastannut 24,1 % vuonna 2021. Tässä asiassa luku on ollut huonompaan suuntaan menossa, aiemmin vuonna 2019 se on ollut 23,1 %. Taulukko ei erottele onko kyse keskinkertaisesta vai huonosta terveydentilasta oman tuntemuksen mukaan. Tulkinta tämän suhteen siis hieman epäselvä.

Koululounaan syönti päivittäin 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla on lisääntynyt selvästi. Vuoden 2021 tilanteen mukaan syömättä jättää ainakin jonakin päivänä 16,7 % lukiolaisista kun tilanne oli vuonna 2019 35,9 %. Ruoan laadussa ei ole kyseisenä aikana tapahtunut merkittävää muutosta, joten kyse voi olla enemmän ilmiöstä eri ikäluokkien välillä.

Liikunnan harrastaminen on vähentynyt yleisellä tasolla jo arkihavaintojen perusteella. Kyselyn kysymykseen harrastaako hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vastasi 31,5 %. Eli yli joka kolmas kyselyyn osallistunut lukiolainen vuonna 2021 liikkui liian vähän. Tällä voisi olla jotakin yhteyttä siihen millaiseksi tuntee olonsa ylipäättään.

TYÖIKÄISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

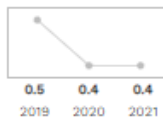
Indikaattorit	Muutos (%)	Suunta	Vertailu
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä (P)	103.39		 24 Kiuruvesi 28.6 Sonkajärvi 29.4 Vieremä 30.4 Koko maa 31.8 Pyhäjärvi 32 Ylä-Savon SOTE 35.9 Lapinlahti 36.7 Iisalmi 37.1 Pohjois-Savo
Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista (T)	-11.43		 1 Koko maa 1.7 Pohjois-Savo 1.9 Iisalmi 2 Ylä-Savon SOTE 2.1 Lapinlahti 2.9 Pyhäjärvi 3 Sonkajärvi 3.1 Kiuruvesi 3.4 Vieremä
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (T)	-6.56		 3.3 Koko maa 4.1 Vieremä 5 Ylä-Savon SOTE 5 Lapinlahti 5.1 Pohjois-Savo 5.1 Iisalmi 5.7 Kiuruvesi 6.6 Sonkajärvi 7 Pyhäjärvi
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (P)	-11.35		 6.3 Koko maa 9.5 Pohjois-Savo 10 Iisalmi 10.4 Vieremä 10.4 Lapinlahti 11 Ylä-Savon SOTE 12.5 Kiuruvesi 13.2 Sonkajärvi 14.6 Pyhäjärvi
Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (T)	26.94		 128.1 Pyhäjärvi 132.3 Sonkajärvi 133.5 Lapinlahti 134.4 Koko maa 139.6 Iisalmi 142 Ylä-Savon SOTE 142.3 Pohjois-Savo 144.2 Kiuruvesi 159 Vieremä
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25 - 64-vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä (T)	0.00		 21 Koko maa 26 Pohjois-Savo 27 Vieremä 27 Iisalmi 28 Ylä-Savon SOTE 28.2 Kiuruvesi 29.7 Lapinlahti 29.9 Sonkajärvi 32.4 Pyhäjärvi

Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi
työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-
vuotiaista

(T)

0.00

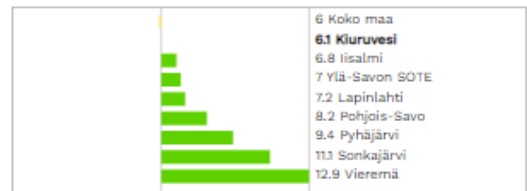
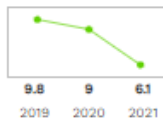

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa
hoidetut 25 - 64-vuotiaat / 1 000
vastaavanikäistä

(T)

-46.49

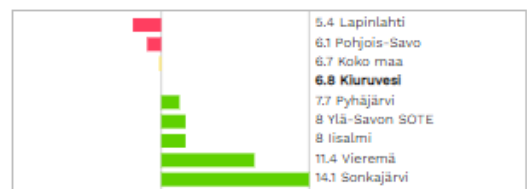
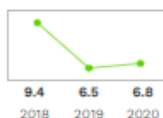

Raskaudenkeskeytykset / 1 000 15 - 49-
vuotiaista naista

(T)

-62.84

Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit

Muutos (%)

Suunta

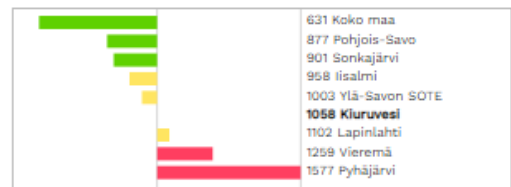
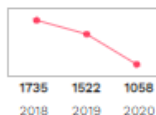
Vertailu

Perusterveydenhuollon avohoidon
lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000
vastaavanikäistä

(P)

-16.89

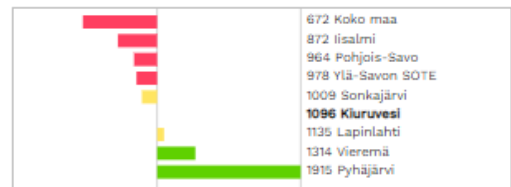
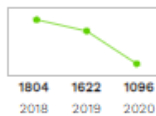

Perusterveydenhuollon avohoidon
lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000
vastaavanikäistä

(P)

-9.57

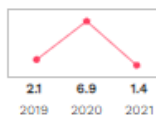

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja
terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa
olleet 25 - 64-vuotiaat / 1 000
vastaavanikäistä

(T)

-81.33

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN KIURUVEDEN KAUPUNKISTRATEGIASSA JA SUUNNITTELUSSA

Kiuruveden kaupungin strategista suunnittelua ohjaa ensisijaisesti kaupunginvaltuuston hyväksymä kaupunkistrategia. Strategia koostuu neljästä osa-alueesta:

1. Meidän Kiuruvesi
2. Kehittyvä ja yrittäjämyönteinen Kiuruvesi
3. Voimavarat käyttöön
4. Järkivihreän talouden edelläkävijä

Kaupungin visio vuosille 2022–2025

"Kiuruvesi on Luomu-Suomen pääkaupunki ja suomalaisen maaseudun sydän. Meillä ihmiset elävät kiireettömästi kaikilla aisteilla runsaiden elämisen mahdollisuuksien keskellä ja saavat menestyä omana itsenään. Olemme maatalouden suunnannäyttävä - meillä myös eläimet ja luonto voivat hyvin."

Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta kuntastrategiaan on tehty mm. seuraava yleinen kirjaus: "Edistämme hyvinvointia ja varmistamme viihtyisän ja turvallisen kasvu- ja elinympäristön sekä monipuoliset palvelut. " Strategiassa käsitellään terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä välillisesti useassa eri kohdassa.

Tärkeitä näkökohtia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannalta ovat:

1. Perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen lähipalveluiden turvaaminen hyvinvointialueuudistuksessa. Toimiva perusterveydenhuolto vähentää erikoissairaanhoidon kustannuksia ja edistää kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia;
2. Työllisyyden ja työllisyyttä tukevien toimenpiteiden tukeminen; TE - uudistus tulossa vuonna 2024. Miten turvataan toimivat käytännöt?
3. Lapsiperheiden, nuorten ja ikäihmisten hyvinvoinnin tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy;
4. Yhteistyön kehittäminen yhdistysten ja kolmannen sektorin kanssa;

Kaupungin tavoitteena on järjestää kaikille sen asukkaille riittävät ja helposti saavutettavissa olevat palvelut. Tämä koskee muun muassa sosiaali- ja terveyspalveluita, kouluja, päivähoitoa, kirjastoa ja liikuntamahdollisuuksia.

Kaupungin vuokrataloyhtiö Kiurunkulma Oy tarjoaa erilaisiin asumistarpeisiin sopivia ja kohtuullisen hintaisia vaihtoehtoja.

Kiuruveden kaupunki kehittää koko aluettaan. Haja-asutusalueiden kylien kehittäminen on maaseutumaisilla alueilla tärkeää. Kaupunkitaajaman palvelut on turvattava mahdollisimman hyvin, se myös on kaikkien kylien elinvoimaisuuden ehto. Kiuruveden kaupungin tahtotilana on, että sen asukkailla on mahdollisuus hyvään elämään, yrittämiseen, työntekoon ja harrastuksiin koko kaupungin alueella. Riittävien palvelujen ja asumisvaihtoehtojen tarjoaminen asukkaille vaikuttaa myös hyvinvoinnin ja terveyden omaehtoiseen edistämiseen. Se on nostettu erityiseksi kehityspoluksi kaupunkistrategiassa. Omaehtoinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen turvataan parhaiten järjestämällä kaupungin palvelut tarkoituksenmukaisesti ja mahdollisimman kattavasti.

KAUPUNKILAISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Hyvinvointi on olennaisella tavalla kytköksissä asukkaiden ja kunnan väliseen vuorovaikutukseen. Hyvinvoivat asukkaat ovat myös elinvoimaisen kaupungin edellytys. Kaupunkilaisten toimivat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet lisäävät hyvinvointia ja tuovat asukkaiden näkökulman mukaan kaupungin toiminnan suunnitteluun. Hyvinvoinnin edistämisen tehtävä on laaja ja edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä. Asukkaiden hyvinvointi on yhteydessä koulutukseen, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalveluihin, kaavoitukseen, vesihuoltoon, ympäristön tilaan, liikennejärjestelyihin sekä moniin muihin kaupungin hoitamiin tehtäviin. Kaupunki edistää omalta osaltaan asukkaiden hyvinvointia. Se tarjoaa mahdollisuuksia aktiiviseen ja hyvinvoivaan elämään turvallisessa ja viihtyisässä elinympäristössä. Kaupungin kumppaneita hyvinvoinnin edistämässä ovat vapaaehtoiset, yhteisöt, järjestöt, yritykset ja seurakunnat. Lisäksi kaupunki tukee erilaisia yhdistyksiä ja järjestöjä, jotka järjestävät asukkaille osaltaan muun muassa aktiviteetteja ja tapahtumia.

Sote-uudistuksen myötä kaupungin hyvinvointityön ja -tekojen uudelleen pohtiminen on tarpeen. Tulevaisuuden hyvinvoinnin edistämässä on oleellista, että kuntien ja maakuntien välillä sovitaan yhteistyöstä ja yhteisistä toimintatavoista asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja seurannaksi. Hyvinvointiuudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen Ylä-Savon SOTE:n tehtävien

siirtyessä Pohjois-Savon hyvinvointialueelle hyvinvointityön ja -tekojen yhteistyötahona toimii Sote-palveluiden osalta Pohjois-Savon hyvinvointialue.

KAUPUNKILAISTEN TERVEYDEN EDISTÄMINEN

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen käsitteitä käytetään usein rinnakkain. Kuntaliiton mukaan tällä halutaan painottaa toiminnan laaja-alaisuutta, kunnan kaikkia hallinnonaloja velvoittavaa terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttamista. Virallisen määritelmän mukaan: "Terveyden edistämisellä ymmärretään kaikkea sitä toimintaa, jonka tarkoituksena on terveyden ja toimintakyvyn lisääminen, terveysongelmien ja väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen. Se on tietoista vaikuttamista terveyteen ja hyvinvoinnin taustatekijöihin kuten elintapoihin ja elämänhallintaan, elinoloihin ja elinympäristöön sekä palvelujen toimivuuteen ja saatavuuteen."

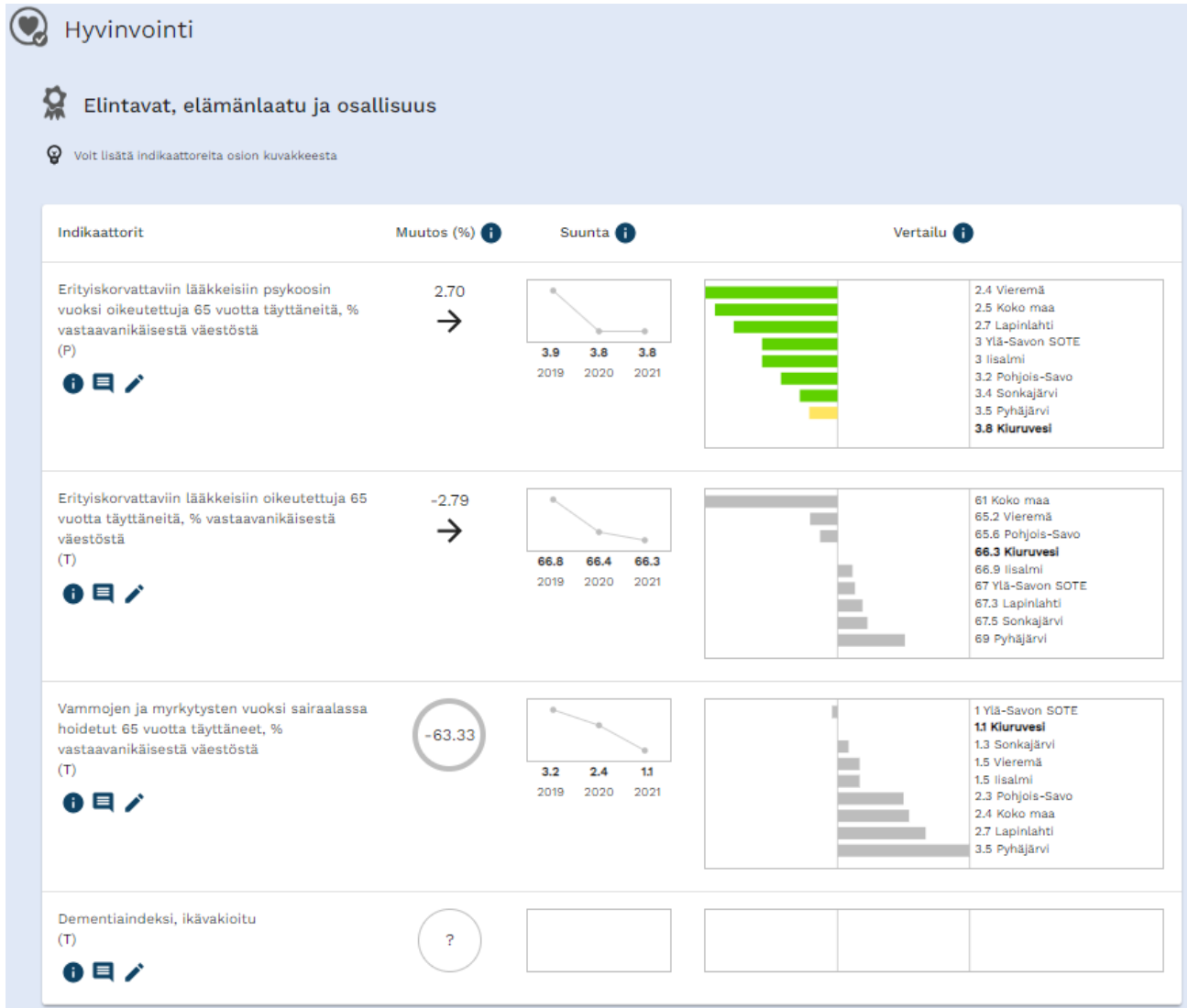
Kaupungin tehtävänä on huolehtia kuntalaisten terveyttä edistävästä, terveyttä suojelevasta tai sairauksia ehkäisevästä toiminnasta. Tehtävä pohjautuu useaan eri lakiin, niitä täsmentäviin asetuksiin ja viranomaisohjeisiin. Erityisesti kunnan tehtävä terveyden edistämisessä on parantaa ihmisten mahdollisuuksia huolehtia omasta ja ympäristönsä terveydestä esimerkiksi liikuntamahdollisuuksia tarjoamalla. Kaupungin päätöksenteossa on kuitenkin huomioitava, että terveys ei synny pelkästään terveyspalveluissa, vaan siihen liittyy monialainen yhteistyö kunnan eri hallinnonalojen kesken. Esimerkiksi sosiaali-, koulu-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimen sekä kaavoituksesta, asumisesta ja liikenteestä vastaavien toimijoiden päätöksillä voidaan vaikuttaa kuntalaisten terveyttä edistävästi.

Kansantautien ehkäisyssä pyritään vaikuttamaan ihmisten terveyskäyttäytymiseen siten, että esimerkiksi elämäntapamuutoksilla ehkäistävissä olevat sairaudet kuten diabetes, kohonnut verenpaine, osa syöpätaudeista ja tartuntataudit vähenisivät. Yksilön elämäntapavalinnoilla on suuri vaikutus oman terveyden kannalta. Oikeiden valintojen löytämiseksi neuvonnalla tulee olemaan merkittävä rooli tulevaisuuden kunnissa. Terveysneuvonnan tulee tukea työ- ja toimintakykyä ja edistää mielenterveyttä ja elämänhallintaa.

Sosioekonomisten väestöryhmien välillä on suuria terveyseroja. Toimihenkilöt ovat terveempiä kuin työntekijät ja työssäkäyvät terveempiä kuin työttömät.

Hyvätuloiset ja eniten koulutusta saaneet ovat terveempiä kuin pienituloiset ja pelkän perusasteen koulutuksen saaneet. Parhaimpia tapoja nostaa suomalaisten terveyden tasoa on supistaa väestöryhmien välisiä terveyseroja siten, että huonoimmassa asemassa olevien terveys paranee kaikkein nopeimmin ja lähenee paremmassa asemassa olevien terveyttä.

IKÄIHMISET

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit

Muutos (%)

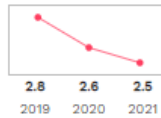
Suunta

Vertailu

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (P)

-13.79

1.7	Vieremä
1.8	Pohjois-Savo
1.8	Koko maa
1.9	Iisalmi
2	Ylä-Savon SOTE
2	Pyhäjärvi
2.1	Lapinlahti
2.5	Kiuruvesi
3.2	Sonkajärvi

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit

Muutos (%)

Suunta

Vertailu

Asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (T)

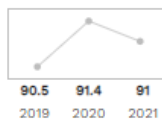
?

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (T)

0.78

89.7	Vieremä
89.8	Lapinlahti
90.5	Iisalmi
91	Ylä-Savon SOTE
91	Kiuruvesi
91.4	Pyhäjärvi
91.6	Pohjois-Savo
92.6	Koko maa
95.3	Sonkajärvi

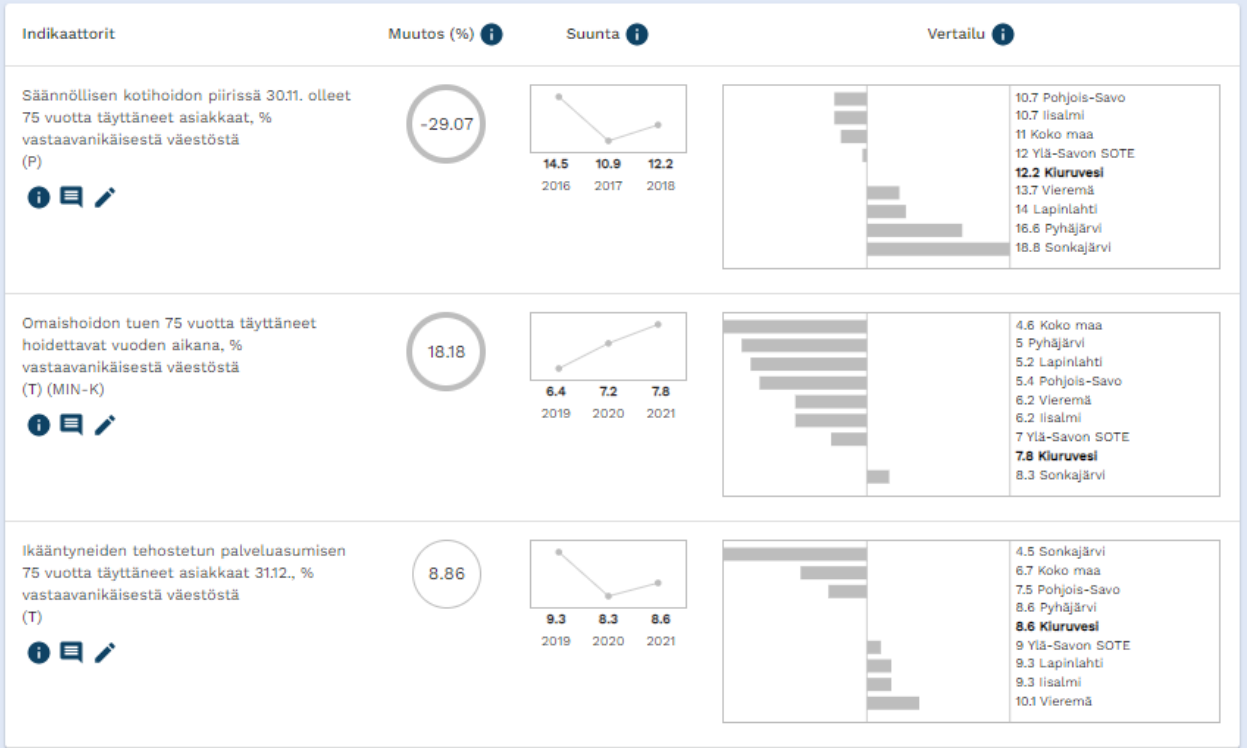
Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

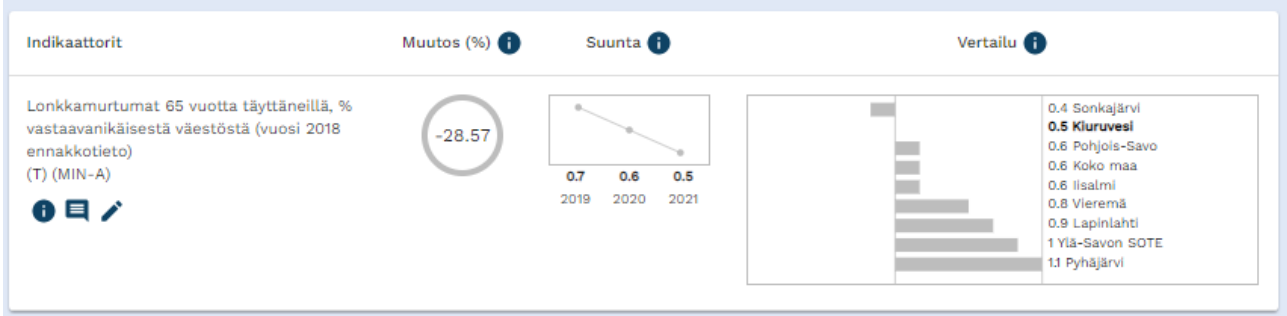
Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Vapaa-aika

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

HYVINVOINTI

Ikäihmisten sosiaali- ja terveyspalveluista vastaa Ylä-Savon SOTE kuntatyhmä.

Tilastokeskuksen mukaan Kiuruveden väestöstä ikäihmisiä on huomattavasti suurempi osuus kuin maassa keskimäärin. Ylä-Savon SOTE:n omassa hyvinvointiraportissa on yleisesti kerrottu koko alueen

ikäihmisistä seuraavasti: "Väestö on pienituloista ja runsaasti sairastavaa. Tällä asialla on vaikutusta omaehtoisten palveluiden hankintaan ja asiakkaan omaan kustannusosuuteen. SOTE kuntien väestönsairastavuus on keskimäärin valtakuntaa korkeampi. Väestöstä keskimääräistä suurempi osuus on täyttä kansaneläkettä saavien piirissä, johon vaikuttaa osaltaan matalahko koulutustaso ja elinkeinorakenne. Eläkkeensaajan hoitotuen piirissä olevien määrä on keskimääräistä suurempi SOTE-kunnissa kuvastaen osaltaan sairastavuutta. Toisaalta tieto kuvaa sitä, että palveluohjaus ja sosiaalisten etuuksien hakeminen toimii."

Ikääntyneen väestön erityiskorvattavien lääkkeiden käyttäjien samoin kuin vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettavien määrät ovat hieman vähentyneet tai pysyneet entisellä tasolla. Erityiskorvattavien lääkkeiden käyttäjiä on enemmän Kiuruvedellä kuin muualla maassa keskimäärin. Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden määrä on Kiuruvedellä samaa tasoa muun maan kanssa. Kuitenkin kotihoiton piiriin heistä kuuluu huomattavasti suurempi osuus kuin muualla maassa. Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen palveluiden tarve oli nousussa 2010 luvulla. Vuosien 2018–2020 aikana tämä nousu on pysähtynyt jopa hieman pudonnut.

Muistisairauksien määrää ilmaisevaa dementiaindeksiä syytä tarkkailla, sillä muistisairaiden määrä on vuoden 2009–2011 välillä kasvanut koko maassa. Väestöneliniän odotteen noustessa voidaan olettaa myös muistisairauksien määrän kasvavan.

THL kuitenkin muistuttaa, että dementiaindeksin tulokinnassa tulee olla varovainen:

" – Indeksillä perustuu Alzheimerin taudin takia erityiskorvattuihin lääkkeisiin, jotka ovat tulleet markkinoille vuonna 1998. Pääasiallinen syy dementiaindeksin nopeaan kasvuun vuosituhaten alussa lieneekin lääkkeiden vähitellen lisääntyvä käyttö, laitoksesta todetaan." (Lääkärilehti.fi: sairastavuus laskenut tasaisesti koko maassa (verkkajulkaisu 27.3.2014, viitattu 11.11.2016).

Lonkkamurtumien osuus Kiuruvedellä yli 65-vuotiaiden on puolittunut vuodesta 2010 jolloin lonkkamurtumia oli kaikkein eniten. THL:n mukaan lonkkamurtuma johtaa tyypillisesti elämänlaadun menetyksiin sekä ylimääräisiin kustannuksiin ja sen hoitaminen vaatii pitkää sosiaali- ja terveydenhuollon rajat ylittävää

hoitoa. Vähentynyt fyysinen aktiivisuus kiihdyttää raihnastumista, joka ilmenee vähitellen myös vaikeutena selviytyä perustoiminnoista kotona. Liikkumiskyvyn heikkenemisen seurauksena iäkkäät myös kaatuvat entistä herkemmin, jolloin riskinä ovat hitaasti paranevat murtumat. Ikäihmisten kaatumisia voidaan ennalta ehkäistä voima- ja tasapainoharjoittelulla (VoiTas).

TOIMEENTULO

Täyttä kansaneläkettä saavien osuus väestöstä on laskenut, mikä viittaa eläkeikäisten pienituloisuuden laskuun. Suuntaus on sama koko maassa. Yksinkertaisimmillaan syynä voi olla se, että eläkkeelle jäävistä yhä useampi on ollut kokoaikaisessa palkkatyössä ja ansaitsee näin työeläkettä ylikansaneläkkeen tulorajan. Täyttä kansaneläkettä saavien osuus väestöstä on Kiuruvedellä ja koko SOTE-alueella kuitenkin edelleen korkeampi kuin muualla maassa keskimäärin.

KYSELY IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN PALVELUN TUEKSI

Kesällä 2016 koko SOTE-alueella järjestettiin kysely ikääntyneen väestönhyvinvoinnin tueksi. Kysely oli suunnattu 60-vuotiaille ja sitä vanhemmille. Kiuruvedellä vastauksia saatiin kaikista kunnista eniten, 249 kpl, mikä on noin 8 % koko ikäryhmästä kaupungissa. Avoimissa kysymyksissä Kiuruveden kulttuuri- ja liikuntapalvelut saivat kiitosta, minkä lisäksi paikkakunnalla sijaitseva terveyskeskus koettiin tärkeäksi ja hyväksi palveluksi. Moitteita sen sijaan saivat julkisen liikenteen, mukaan lukien paikallisliikenteen vähyys ja teiden kunnossapito etenkin talviaikaan. Kotipalvelussa näkyvä kiire ja alimitoitettu henkilöstö nousi useissa vastauksissa esille, samoin kuin vanhusten kokema yksinäisyys.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

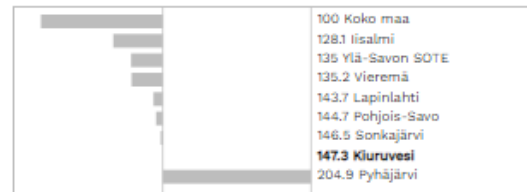
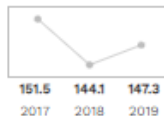
Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit	Muutos (%)	Suunta	Vertailu
Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % (P) (MIN-K) 	-2.83 →	 60.6 60 58.3 2012 2017 2021	 48.3 Iisalmi 49.6 Lapinlahti 50.7 Pohjois-Savo 52 Ylä-Savon SOTE 54.1 Sonkajärvi 55.1 Koko maa 55.2 Vieremä 55.2 Pyhäjärvi 58.3 Kiuruvesi
Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (P) 	3.35 →	 131.2 130.1 132.5 2015 2016 2017	 119.6 Iisalmi 121.6 Vieremä 124 Ylä-Savon SOTE 128.2 Sonkajärvi 129.4 Lapinlahti 132.5 Kiuruvesi 139.3 Pyhäjärvi
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävällillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta (T) 	20.61	 7939 6617 6936 2019 2020 2021	 5685 Koko maa 6297 Pohjois-Savo 6936 Kiuruvesi 7521 Ylä-Savon SOTE 7737 Iisalmi 8331 Lapinlahti 11825 Pyhäjärvi
Sairaalahoidossa olleiden potilaiden hoitopäivien ikä- ja sukupuolivakioitu indeksi (T) 	3.20 →	 116.7 140.3 90.2 2016 2017 2018	 90.2 Kiuruvesi 90.5 Vieremä 96 Ylä-Savon SOTE 97.1 Sonkajärvi 98.1 Iisalmi 100 Koko maa 109 Pyhäjärvi 114.6 Pohjois-Savo 162.9 Lapinlahti
Sairaalahoidossa olleiden potilaiden hoitojaksojen ikä- ja sukupuolivakioitu indeksi (T) 	0.34 →	 110 120.3 118.3 2016 2017 2018	 100 Koko maa 103.9 Vieremä 111.2 Sonkajärvi 117 Ylä-Savon SOTE 118.3 Kiuruvesi 119.2 Pohjois-Savo 120.6 Iisalmi 128.6 Lapinlahti 151.9 Pyhäjärvi
Mielenterveysindeksi, ikävakiomaton (T) 	-14.62	 153.1 145.3 147.7 2017 2018 2019	 100 Koko maa 128.8 Iisalmi 135.6 Vieremä 136 Ylä-Savon SOTE 143.4 Lapinlahti 145 Pohjois-Savo 147.7 Kiuruvesi 148 Sonkajärvi 197.8 Pyhäjärvi

Mielenterveysindeksi, ikävakioutu
(T)

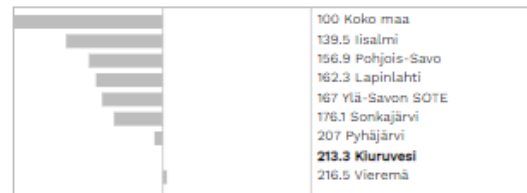
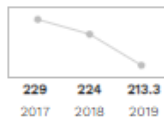
-13.76

Tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi,
ikävakioutu
(T)

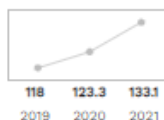
-22.32

Sairauspäivärahaa saaneet 16 - 64-vuotiaat /
1 000 vastaavanikäistä
(T)

32.70

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit

Muutos (%)

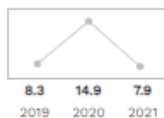
Suunta

Vertailu

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen
kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta
(P) (MIN-K)

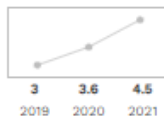
5.33

Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
(T)

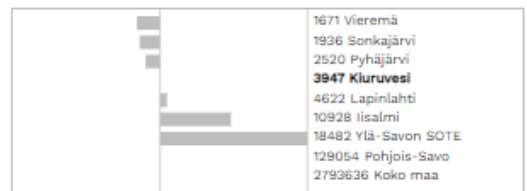
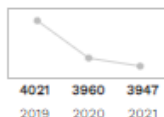
0.00

Asuntokunnat yhteensä, lkm
(T)

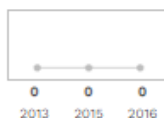
-4.32

Asunnottomat yksinäiset / 1 000 asukasta
(P)

0.00

Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

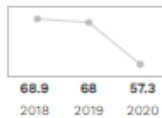
Voit lisätä indikaattoreita osion kuvakkeesta

Indikaattorit	Muutos (%)	Suunta	Vertailu
Väestön terveydentilan seuranta ja arviointi kunnan johdossa, pistemäärä (T)	-20.00	100 86 80 2017 2019 2021	70 Iisalmi 75 Ylä-Savon SOTE 80 Vieremä 80 Pyhäjärvi 80 Kiuruvesi 87 Koko maa 90 Sonkajärvi 91 Pohjois-Savo 100 Lapinlahti
Terveydenedistämisaktiivisuus (TEA) kunnan strategisessa johtamisessa, pistemäärä (T)	-16.90	71 73 59 2017 2019 2021	55 Vieremä 59 Kiuruvesi 68 Sonkajärvi 68 Ylä-Savon SOTE 77 Pyhäjärvi 78 Koko maa 81 Lapinlahti 85 Iisalmi 88 Pohjois-Savo
Hyvinvointi- ja terveyseroja kaventavat tavoitteet kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa, pistemäärä (T)	?	78 78 100 2011 2013 2021	95 Koko maa 96 Pohjois-Savo 100 Ylä-Savon SOTE 100 Vieremä 100 Sonkajärvi 100 Pyhäjärvi 100 Lapinlahti 100 Kiuruvesi 100 Iisalmi
Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta (P)	-7.17	2003 1374 1438 2019 2020 2021	866 Koko maa 1208 Pohjois-Savo 1334 Iisalmi 1367 Ylä-Savon SOTE 1370 Sonkajärvi 1401 Lapinlahti 1402 Vieremä 1438 Kiuruvesi 2219 Pyhäjärvi
Perusterveydenhuollon muut avohoitokäynnit (muu ammattiryhmä kuin lääkäri) / 1 000 asukasta (T)	281.31	418 457 2204 2019 2020 2021	1559 Pyhäjärvi 1820 Koko maa 2067 Lapinlahti 2125 Pohjois-Savo 2204 Kiuruvesi 2205 Vieremä 2289 Ylä-Savon SOTE 2319 Iisalmi 2371 Sonkajärvi
Perusterveydenhuollon vuodeosastoahoito, keskimääräinen hoitoaika (T)	-36.11	6.4 8 6.9 2018 2019 2020	5.2 Pyhäjärvi 6.6 Sonkajärvi 6.9 Kiuruvesi 6.9 Iisalmi 7 Ylä-Savon SOTE 7.9 Vieremä 10.5 Koko maa 11.3 Pohjois-Savo 11.9 Lapinlahti

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärin
potilaat yhteensä, % väestöstä
(T)

-7.28

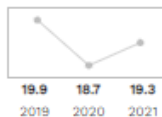

40.5 Koko maa
51.2 Pohjois-Savo
52.9 Iisalmi
55 Ylä-Savon SOTE
55 Sonkajärvi
57.3 Kiuruvesi
57.6 Lapinlahti
62.6 Vieremä
66.9 Pyhäjärvi

Yksityislääkärikäynneistä korvausta saaneet,
% väestöstä
(T)

-22.18

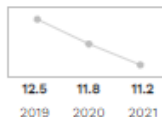

15.9 Pyhäjärvi
17.4 Vieremä
19.3 Kiuruvesi
21 Ylä-Savon SOTE
21 Sonkajärvi
21.1 Lapinlahti
22.2 Iisalmi
22.8 Pohjois-Savo
25.6 Koko maa

Hammaslääkäripalveluja yksityissektorilla
käyttäneet (korvauksia saaneet hlöt), %
väestöstä
(T)

-18.84

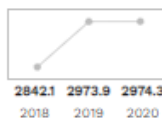

9.9 Sonkajärvi
10.1 Vieremä
11 Lapinlahti
11.2 Kiuruvesi
12 Ylä-Savon SOTE
13.7 Iisalmi
14 Pohjois-Savo
14 Pyhäjärvi
15.7 Koko maa

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit / 1 000
asukasta
(T)

-22.61

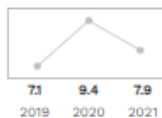

1651.3 Pyhäjärvi
1789.4 Lapinlahti
2015.9 Koko maa
2522 Pohjois-Savo
2593.1 Vieremä
2681.3 Sonkajärvi
2974.3 Kiuruvesi
3212 Ylä-Savon SOTE
3500.9 Iisalmi

Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1
000 asukasta
(T)

-12.22

4 Vieremä
4.2 Iisalmi
4.5 Sonkajärvi
5 Ylä-Savon SOTE
5.8 Koko maa
7.9 Kiuruvesi
10.4 Pohjois-Savo
10.4 Lapinlahti
40.7 Pyhäjärvi

Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet
asiakkaat / 1 000 asukasta
(T)

-25.64

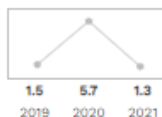

1.7 Koko maa
1.9 Vieremä
2.2 Pyhäjärvi
2.6 Pohjois-Savo
2.6 Iisalmi
2.9 Kiuruvesi
3 Ylä-Savon SOTE
3.2 Lapinlahti
3.7 Sonkajärvi

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja
terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut
potilaat / 1 000 asukasta
(T)

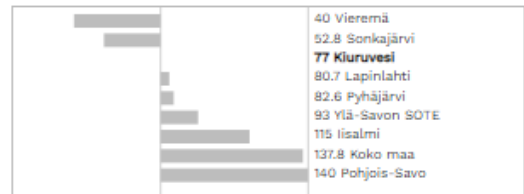
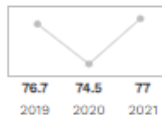

-75.00

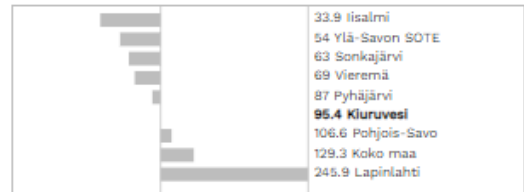
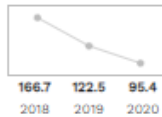

0.9 Iisalmi
1 Ylä-Savon SOTE
1.3 Kiuruvesi
2.2 Koko maa
2.6 Pohjois-Savo
2.8 Lapinlahti
4.8 Vieremä
6 Pyhäjärvi
6.8 Sonkajärvi

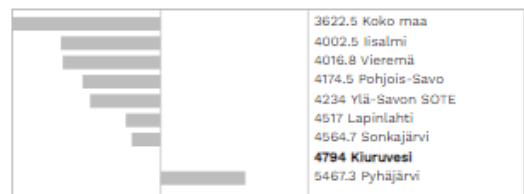
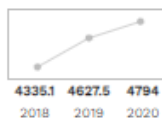
Toimeentulotuki, euroa / asukas
(T)

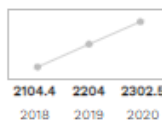
Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot yhteensä, euroa/asukas
(T)

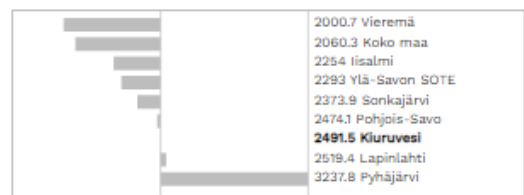
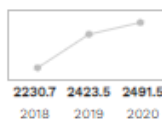
Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset, euroa / asukas
(T)

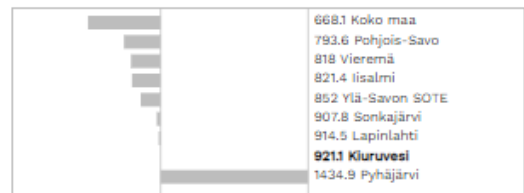
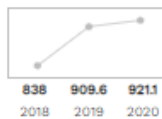
Sosiaalitoimen nettokustannukset, euroa / asukas
(T)

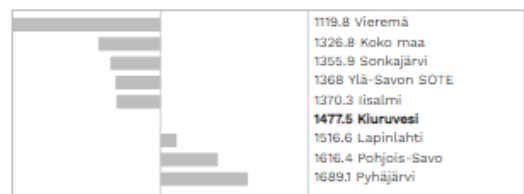
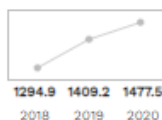
Terveystoimen nettokustannukset, euroa / asukas
(T)

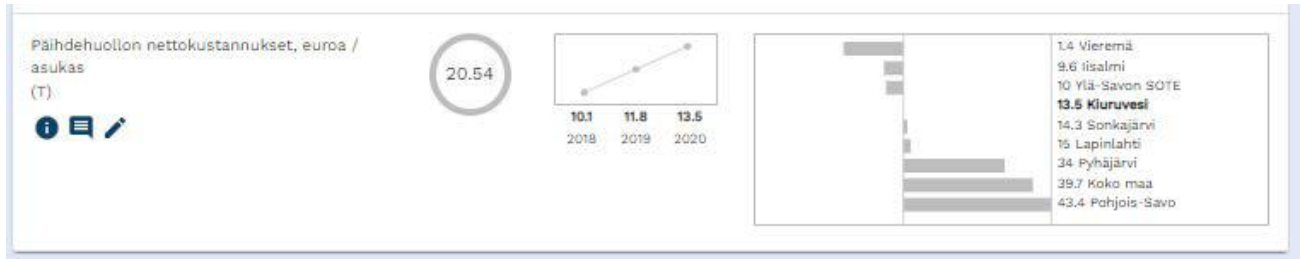

Perusterveydenhuollon (mukaanlukien hammashuolto) nettokustannukset, euroa / asukas
(T)

Erikoissairaanhoidon nettokustannukset, euroa / asukas
(T)

Sekä ikäihmisten että erityisryhmien osalta esteettömyyden edistäminen osana mm. kotona asumisen tukemista on myös tulevaisuudessa erityisen tärkeää.

Kiuruveden kaupungin kiinteistöselvitys on meneillään tällä hetkellä ja osana työntekijöiden työhyvinvointia ja palveluiden käyttäjien parempaa asiakaskokemusta on myös tulevaisuudessa erityisen tärkeää kiinnittää huomiota tilojen ylläpitoon ja tarvittaviin saneerauksiin sekä mahdolliseen uudisrakentamiseen terveellisen ja turvallisen työ- ja asiakasympäristön aikaansaamiseksi.

Vuoden 2017 kuntavaaleihin verrattuna, vuoden 2021 äänestysaktiivisuus laski hieman Kiuruvedellä. Vuonna 2017 äänestys aktiivisuus oli 60.0 %, kun vuonna 2021 se oli 58.3 %.

SOTE-kunnissa sairastavuus on korkeampi verrattaessa sairastavuusindeksiä koko maan tietoihin. Kiuruveden sairastavuusindeksi on ollut vielä selkeästi korkeampi kuin SOTE-alueella keskimäärin. Tilanne on ollut sama jo pitkään eikä tilanne ole muuttunut parempaan, muttei myöskään huonompaan suuntaan tällä valtuustokaudella.

Sairaalahoidossa olleiden potilaiden hoitajaksojen lukumäärä on hieman laskenut vuosien 2012–2014 välillä. Sairauspäivärahaa saavien osuus työikäisistä on hieman laskenut vuosien 2013–2015 välillä. Muutokset ovat kuitenkin sen verran pieniä, ettei niiden perusteella voida tehdä tarkkoja johtopäätöksiä, minkä lisäksi sekä hoitajaksojen määrä että sairauspäivärahaa saavien määrä ovat Kiuruvedellä muun maan keskiarvoa suurempia.

Pitkäaikaistyöttömien määrä vuosien 2019–2021 välillä on kasvanut koko maassa, kuten myös Kiuruvedellä. Samaan aikaa toimeentulotuen määrä asukasta kohti on vain hieman kasvanut, mikä ainakin osittain selittyy työttömyyden lisääntymisellä. Samalla ajanjaksolla asuntokuntien määrä laskenut, mikä ei ole yllätys muuttotappiokunnassa.

Perusterveydenhuollon lääkärikäynnit ovat vähentyneet vuosina 2018–2020. Selittävänä tekijänä todennäköisesti on osaltaan Covid-19 pandemia. Julkisen perusterveydenhuollon käynnit lääkäreillä ovat vähentyneet selvästi vuosina 2018–2021. Käynnit muilla kuin lääkäreillä ovat nousseet. Vuodeosastoilla vietettävä hoitoaika on noussut hieman.

Samaan aikaan kuitenkin erikoissairaanhoidon palveluiden käyttö on selvästi lisääntynyt. Määrät Pohjois-Savossa ovat suuremmat kuin koko maassa keskimäärin.

Päihdehuollon avopalveluiden käytössä on vuosien 2019–2022 aikana lievää nousua ja laitospalveluiden käytössä lievää laskua, kun samaan aikaan koko maassa määrä on lievästi pienentynyt.

Vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon käyttömäärät ovat tarkastelukaudella pienentyneet, samaan aikaan nettokustannukset asukasta kohden ovat kasvaneet, mikä ainakin osittain selittynee erikoissairaanhoidon palveluiden käytön määrän kasvulla.

Terveystiedonvälitysohjelman (TEA) mitataan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL:n TEA-viisarilla (www.teaviisari.fi). Sen osa-alueita ovat kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, perusterveydenhuolto ja ikääntyneiden palvelut.

Kiuruveden TEA-pisteet ovat parantuneet paljon aikaisempiin vuosiin verrattuna. Johtamisen, sitoutumisen sekä seurannan ja analyysin tasolla lähes jokaisella mittarin osa-alueella on tapahtunut parannusta. Tämä viittaisi siihen, että Kiuruveden alhaisempi TEA-luku johtuisi kirjallisten, yksityiskohtaisten strategioiden puuttumisesta. Hyvinvointiin liittyvät asiat useimmiten linkitetään muun toimintastrategian oheen eikä suinkaan omaksi erilliseksi strategiaksi.

TEA-mittarin antamia tietoja ei saa tapauksessa väheksyä eikä mitätöidä. Niitä tulkitessa kannattaa kuitenkin pitää mielessä, että monessa kohtaa TEA-lukua alentaa vähäinen raportointi ja tilastointi, ei niinkään toimenpiteiden vähäisyys.

2. JOHTOPÄÄTÖKSET PÄÄTTYVÄLTÄ VALTUUSTOKAUDELTA

KAUPUNGIN ROOLI

Kaupunki asukkaineen muodostaa monen toiminnon perusyksikön. Vahva ja terve perusta on edellytys kestävän, palvelevan ja kehittyvän elinympäristön rakentamiselle. Kiuruvesi on turvallinen paikka asua ja elää, mutta kaupungilla on tulevaisuudessa monentyyppisiä haasteita sekä väkirakenteen muutoksesta että ulkopuolisten tekijöiden takia.

Hyvinvointialueuudistus tulee 1.1.2023 alkaen muuttamaan kaupungin roolia painottuvaksi sivistys-, kulttuuri-, liikunta-, infra- ja muiden kuin SOTE-palveluiden järjestäjä tahoksi. Uudistuva kaupunkistrategia täsmentää kaupungin muuttunutta roolia ihmisten arjen keskellä ja hyvän arjen mahdollistajana. Lisäksi kaupungin elinvoima ja yhteisöllinen rooli korostuvat. Yhteistyön on oltava toimivaa koko kaupunkiyhteisön kanssa. Nämä näkökohdat on otettu huomioon Kiuruveden kaupungin uudessa strategiassa (2022–2025).

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT OVAT JOKAISEN OIKEUS

Terveydenhuollon palveluiden saatavuus lähipalveluna on asumismukavuuden ja myös turvallisuuden tunteen kannalta äärimmäisen tärkeää.

Terveyspalveluiden ylläpitäminen, niiden helppo saatavuus ja niiden käyttöön kannustaminen hyödyttävät sekä asukkaita itseään että kaupunkia.

Sosiaalipalvelut koskettavat monia ihmisiä hyvin henkilökohtaisella ja intiimillä tasolla. Sosiaalipalvelussa tehtävä työ on äärimmäisen tärkeää asukkaiden hyvinvoinnin kannalta, sillä tehokkaalla ja samaan aikaan inhimillisellä sosiaalityöllä voidaan ehkäistä ongelmien syntymistä, pysäyttää ongelmakierre ja auttaa selviytymään takaisin normaaliin arkeen.

Hyvinvointialue uudistus 1.1.2023 alkaen siirtää SOTE-palvelut Pohjois-Savon hyvinvointialueen järjestettäväksi Ylä-Savon SOTE:ltä.

ELINKEINOT JA TYÖ LUOVAT HYVINVOINTIA

Työikäisten suurin rasite on korkea työttömyysaste, mikä aiheuttaa sekä taloudellisia ongelmia ja voi pitkittyessään aiheuttaa myös erilaisia sosiaalisia ongelmia.

Yksi Kiuruveden ominaispiirteistä on vahva maatalous. Se on tällä hetkellä Suomen kolmanneksi suurin maidontuottaja sekä suurin naudanlihan tuottaja.

TE-palveluiden järjestämisvastuu on siirtymässä kuntien vastuulle 1.1.2024 alkaen (TE-uudistus.)

KAUPUNGIN TALOUDESTA ON PIDETTÄVÄ HUOLTA

Hyvinvointialue uudistuksen kynnyksellä (1.1.2023 alkaen hyvinvointialueet ottavat vastuun SOTE + PELA palveluiden järjestämisestä) Kiuruveden kaupungin taloudellinen tilanne on kuntien vertailulukujen valossa vakaa, mutta haastava. Investointien omarahoitus mahdollisuudet ovat kireät, mutta kaupungin maksuvalmiutta osoittavat tunnusluvut ja lainan saanti mahdollisuudet ovat kohtuulliset.

3. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Kaupungin talouden haasteena on kuluvalle valtuustokaudella ollut säästöpainneiden ja investointitarpeiden yhteensovittaminen.

Varhaiskasvatuksen palvelut ovat välttämättömiä työssäkäyville perheille sekä erilaista tukea tarvitseville perheille. Kulttuuri- ja liikuntapalvelut puolestaan parantavat kaupunkilaisten yleistä hyvinvointia.

Ikäihmiset ovat kasvava väestöryhmä, jonka palvelutarve kasvaa eliniänodotteen noustessa. Palvelutarvekysely ikäihmisille tulee toteuttaa myös tulevalle valtuustokaudella. Ikääntyneelle väestölle terveydenhuollon lähipalvelut ovat äärimmäisen tärkeitä, samoin kuin kuljetuspalvelut, joiden tulisi palvella asiakkaiden tarpeita.

Ikääntyvän väestön kotona asumisen tukeminen ja edistäminen osana ikäihmisten hyvinvoinnin edistämistä on edelleen hyvin tärkeää.

Kiuruveden kaupunki on päivittänyt kesällä 2022 kaupunkistrategian, johon on linjattu Kiuruveden kaupungin kehittämisen suuntaviivat. Strategiassa on huomioitu kaikki ikäryhmät ja heidän hyvinvointiinsa liittyvät tavoitteet, joilla edistetään kaupunkiyhteisön kokonaisvaltaista elinvoimaa.

Strategian visioon on kirjattu, että ihmiset elävät kiireettömästi kaikilla aisteilla runsaiden elämän mahdollisuuksien keskellä ja saavat menestyä omana itsenään. Kaupunki nojaa toiminnassaan seuraaviin arvoihin: avoin, rohkea, inhimillinen ja vastuullinen.

Strategiassa konkreettisena tavoitteena on esimerkiksi kirjattu, että innostamme ihmiset liikkumaan yhdistys- ja seura yhteistyöllä, sekä monipuolisilla ja esteettömillä harrastusmahdollisuuksilla.

OSA II

HYVINVOINTISUUNNITTELU KIURUVEDELLÄ TULEVALLA VALTUUSTOKAUDELLA 2022-2025

4. Kaupunkistrategian linjaukset nyt ja tulevaisuudessa.....	41
5. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja suunnitelmat	45
6. Hyvinvointisuunnitelman keskeiset toimenpide-ehdotukset ja kehittämiskohteet	47
7. Suunnitelman laatijat	52
8. Suunnitelman hyväksyminen	53

4. KAUPUNKISTRATEGIAN LINJAUKSET NYT JA TULEVAISUUDESSA

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen Kiuruveden kaupunkistrategiassa ja suunnittelussa

Kiuruveden kaupungin strategista suunnittelua ohjaa ensisijaisesti kaupunginvaltuuston hyväksymä kaupunkistrategia. Strategia koostuu viidestä osa-alueesta:

1. Kuntatalous ja konserniohjaus
2. Elinkeinopohja
3. Väestö ja asuminen
4. Kunnan omat palvelut ja henkilöstö
5. Kunta-, seutu- ja maakuntayhteistyö sekä kansainvälinen yhteistyö

Lisäksi kaupungissa laadittu laaja maaseutu- ja elinkeino-ohjelma, jonka pohjalta pyritään kehittämään elinvoimaan ja yrittäjyyttä kaupungissa. Uusilla yrityksillä on elinvoimaa ja työllisyyttä lisäävä vaikutus.

Kaupungin visio tulevaisuudesta on selkeä: Kiuruvesi on kehittyvä maaseutukaupunki, joka uskoo tulevaisuuteen. Kaupungissa koetaan, että puhdas ympäristö, luonto ja ruoka ovat asioita, joihin kannattaa panostaa nyt ja tulevaisuudessa. Tämän vuoksi kaupunki onkin julistautunut Luomu-Suomen pääkaupungiksi. Kiuruveden vahvuutena on viihtyisä, turvallinen ja sopivan kokoinen asuinympäristö.

Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta kuntastrategiaan on tehty seuraava yleinen kirjaus: "Edistämme väestön hyvinvointia; kehitämme sosiaali- ja terveydenhuollon lähipalveluja sekä tarjoamme laadukkaita ja monipuolisia opetus- ja vapaa-ajan palveluja." Strategiassa käsitellään terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä välillisesti useassa eri kohdassa. Strategiasta on huomioitava erityisesti seuraavat kantavat teemat kaupungin osalta:

1. Perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen lähipalveluiden turvaaminen.
Toimiva perusterveydenhuolto vähentää erikoissairaanhoidon kustannuksia ja edistää kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia;
2. Työllisyyden ja työllisyyttä tukevien toimenpiteiden tukeminen;

3. Lapsiperheiden, nuorten ja ikäihmisten hyvinvoinnin tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy;
4. Yhteistyön kehittäminen yhdistysten ja kolmannen sektorin kanssa;

Kaupungin tavoitteena on järjestää kaikille sen asukkaille riittävät ja helposti saavutettavissa olevat palvelut. Tämä koskee muun muassa sosiaali- ja terveyspalveluita, kouluja, päivähoitoa, kirjastoa ja liikuntamahdollisuuksia. Kaupungin vuokrataloyhtiö Kiurunkulma Oy tarjoaa erilaisiin asumistarpeisiin sopivia ja kohtuullisen hintaisia vaihtoehtoja.

Kiuruveden kaupunki kehittää koko aluettaan. Haja-asutusalueiden kylien kehittäminen on maaseutumaisilla alueilla tärkeää. Kaupunkitaajaman palvelut on turvattava mahdollisimman hyvin, se myös on kaikkien kylien elinvoimaisuuden ehto. Kiuruveden kaupungin tahtotilana on, että sen asukkailla on mahdollisuus hyvään elämään, yrittämiseen, työntekoon ja harrastuksiin koko kaupungin alueella. Riittävien palvelujen ja asumisvaihtoehtojen tarjoaminen asukkaille vaikuttaa myös hyvinvoinnin ja terveyden omaehtoiseen edistämiseen. Se on nostettu erityiseksi kehityspoluksi kaupunkistrategiassa. Omaehtoinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen turvataan parhaiten järjestämällä kaupungin palvelut tarkoituksenmukaisesti ja mahdollisimman kattavasti.

KAUPUNKILAISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Hyvinvointi on olennaisella tavalla kytköksissä asukkaiden ja kunnan väliseen vuorovaikutukseen. Hyvinvoivat asukkaat ovat myös elinvoimaisen kaupungin edellytys. Kaupunkilaisten toimivat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet lisäävät hyvinvointia ja tuovat asukkaiden näkökulman mukaan kaupungin toiminnan suunnitteluun. Hyvinvoinnin edistämisen tehtävä on laaja ja edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä. Asukkaiden hyvinvointi on yhteydessä koulutukseen, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalveluihin, kaavoitukseen, vesihuoltoon, ympäristön tilaan, liikennejärjestelyihin sekä moniin muihin kaupungin hoitamiin tehtäviin. Kaupunki edistää omalta osaltaan asukkaiden hyvinvointia. Se tarjoaa mahdollisuuksia aktiiviseen ja hyvinvoivaan elämään turvallisessa ja viihtyisässä elinympäristössä. Kaupungin kumppaneita hyvinvoinnin edistämisessä ovat vapaaehtoiset, yhteisöt, järjestöt, yritykset ja

seurakunnat. Lisäksi kaupunki tukee erilaisia yhdistyksiä ja järjestöjä, jotka järjestävät asukkaille osaltaan muun muassa aktiviteetteja ja tapahtumia.

Sote-uudistuksen jälkeen kaupungin hyvinvointityön ja -tekojen uudelleen pohtiminen on tarpeen. Kuntaliitto on korostanut kuntien hyvinvointityötä koskevassa aineistossaan, että poikkihallinnollisen ja monialaisen yhteistyön lujittaminen, eri ammattiryhmien osaamisen vahvistaminen sekä hyvinvointia edistävän ympäristön rakentaminen ovat seuraavina vuosina työn alla. Tulevaisuuden hyvinvoinnin edistämisessä on oleellista, että kuntien ja maakuntien välillä sovitaan yhteistyöstä ja yhteisistä toimintatavoista asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja seurannaksi. Hyvinvointiuudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen Ylä-Savon SOTE:n tehtävien siirtyessä Pohjois-Savon hyvinvointialueelle hyvinvointityön ja -tekojen yhteistyötahona toimii Sote- palveluiden osalta Pohjois-Savon hyvinvointialue.

KAUPUNKILAISTEN TERVEYDEN EDISTÄMINEN

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen käsitteitä käytetään usein rinnakkain. Kuntaliiton mukaan tällä halutaan painottaa toiminnan laaja-alaisuutta, kunnan kaikkia hallinnonaloja velvoittavaa terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttamista. Virallisen määritelmän mukaan: "Terveyden edistämisellä ymmärretään kaikkea sitä toimintaa, jonka tarkoituksena on terveyden ja toimintakyvyn lisääminen, terveysongelmien ja väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen. Se on tietoista vaikuttamista terveyteen ja hyvinvoinnin taustatekijöihin kuten elintapoihin ja elämänhallintaan, elinoloihin ja elinympäristöön sekä palvelujen toimivuuteen ja saatavuuteen."

Kaupungin tehtävänä on huolehtia kuntalaisten terveyttä edistävästä, terveyttä suojelevasta tai sairauksia ehkäisevästä toiminnasta. Tehtävä pohjautuu useaan eri lakiin, niitä täsmentäviin asetuksiin ja viranomaisohjeisiin. Erityisesti kunnan tehtävä terveyden edistämisessä on parantaa ihmisten mahdollisuuksia huolehtia omasta ja ympäristönsä terveydestä esimerkiksi liikuntamahdollisuuksia tarjoamalla. Kaupungin päätöksenteossa on kuitenkin huomioitava, että terveys ei synny pelkästään terveyspalveluissa, vaan siihen liittyy monialainen yhteistyö kunnan eri hallinnonalojen kesken. Esimerkiksi sosiaali-, koulu-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimen sekä kaavoituksesta,

asumisesta ja liikenteestä vastaavien toimijoiden päätöksillä voidaan vaikuttaa kuntalaisten terveyttä edistävästi.

Kansantautien ehkäisyssä pyritään vaikuttamaan ihmisten terveyskäyttäytymiseen siten, että esimerkiksi elämäntapamuutoksilla ehkäistävissä olevat sairaudet kuten diabetes, kohonnut verenpaine, osa syöpätaudeista ja tartuntataudit vähenisivät. Yksilön elämäntapavalinnoilla on suuri vaikutus oman terveyden kannalta. Oikeiden valintojen löytämiseksi neuvonnalla tulee olemaan merkittävä rooli tulevaisuuden kunnissa. Terveysneuvonnan tulee tukea työ- ja toimintakykyä ja edistää mielenterveyttä ja elämänhallintaa.

Sosioekonomisten väestöryhmien välillä on suuria terveyseroja. Toimihenkilöt ovat terveempiä kuin työntekijät ja työssäkäyvät terveempiä kuin työttömät. Hyvätuloiset ja eniten koulutusta saaneet ovat terveempiä kuin pienituloiset ja pelkän perusasteen koulutuksen saaneet. Parhaimpia tapoja nostaa suomalaisten terveyden tasoa on supistaa väestöryhmien välisiä terveyseroja siten, että huonoimmassa asemassa olevien terveys paranee kaikkein nopeimmin ja lähenee paremmassa asemassa olevien terveyttä.

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN UUDESSA KAUPUNKISTRATEGIASSA

Edellä käsiteltyjen tavoitteiden saavuttaminen kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien asiakokonaisuuksien aikaisempaa tarkempaa käsittelyä tulevassa kaupunkistrategiassa. Julkisessa keskustelussa on esitetty useita näkemyksiä sen puolesta, että kuntien rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tulee olemaan tulevaisuudessa merkittävä. Näin ollen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota uudessa kaupunkistrategiassa, jotta kaupunki kykenee oikeisiin toimenpiteisiin tulevaisuudessa. Erityisesti ongelmia ennaltaehkäisevien toimenpiteiden käyttäminen ennen ongelmien yleistymistä on tärkeää.

5. HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN ERILLISOHJELMAT JA SUUNNITELMAT

[Kiuruveden 65+ -ohjelma](#), [Vireyttä liikkumalla](#) ja [Liikkumisen suositukset](#), Kiuruveden kaupungin nettisivut

[Kulttuuriympäristöohjelma](#), Kiuruveden kaupungin nettisivut

[Maapoliittinen ohjelma 2018–2021](#)

[Lapsipoliittinen ohjelma 2007](#)

[Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017–2021](#)

[Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2020–2023](#)

[Mielenterveys- ja päihdeohjelma 2016–2020](#)

[Toimintasuunnitelma koululaiset](#)

[Iisalmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän esiopetussuunnitelma](#)

[Iisalmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän perusopetuksen opetussuunnitelma](#)

[Perusopetuksen opetussuunnitelman täydennys 15.1.2018](#)

[KIURUVEDEN KAUPUNGIN VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA VUOSILLE 2018-2021](#)

[KIURUVEDEN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA](#)

Kiuruveden kaksi vuotisen esiopetuksen opetussuunnitelma

[Viestintäohjeet](#) sekä Kiuruveden kaupungin intranet, Säännöt ohjeet

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä:

[Kuntayhtymän strategia 2020–2025](#)

[Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun
järjestämissuunnitelma vuosille 2019–2021](#)

Palvelujen järjestämissuunnitelma 2014–2017 *** perussopimuksen liitteenä ***

[Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri alueen kuntien Terveysterveystenhuollon järjestämissuunnitelma](#)

[Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin alueen kuntien terveydenhuollon
järjestämissuunnitelman päivitysraportti 14.11.2016](#)

[Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma \(2017–2021\)](#)

Sisältää Lastensuojelusuunnitelman

[Terveysneuvonnan toimintaohjelma](#)

[Kotouttamisohjelma 2020–2023](#)

[Mielenterveys ja päihde suunnitelma 2016–2020](#)

[Turvallisuussuunnitelma 2013–2016](#)

6. HYVINVOINTISUUNNITELMAN KESKEISET TOIMENPIDE-EHDOTUKSET JA KEHITTÄMISKOHTEET

Hyvinvointiuudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen Ylä-Savon SOTE:n tehtävien siirtyessä Pohjois-Savon hyvinvointialueelle hyvinvointi (HYTE) -työn merkitys korostuu ja tulee tarkentumaan.

Perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen lähipalveluiden turvaaminen toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokkaalla tavalla

TAVOITE	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT
Perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen lähipalveluiden saatavuus on hyvä J-P	Vuosittaiset palvelusopimusneuvottelut Ylä-Savon SOTE -kuntayhtymän kanssa Vastuutaho kunnanhallitus ja valtuusto, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon tulosalue	Määrärahavaraus vuosittain sosiaalitoimen ja terveydenhuollon tulosalueelle	Perusterveydenhuollon lääkärikäyntien lukumäärä
Sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvu on maltillinen (< 2 % / vuosi) J-P	Vuosittaiset palvelusopimusneuvottelut Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kanssa Vastuutaho: kunnanhallitus ja valtuusto, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon tulosalue	Määrärahavaraus vuosittain sosiaalitoimen ja terveydenhuollon tulosalueelle	1) Sosiaalitoimen ja terveydenhuollon menojen kasvuprosentti vuosittain 2) Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset, euroa/asukas

Työllisyyden ja työllisyyttä edistävien toimenpiteiden tukeminen

TAVOITE	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT
Työllisyyden parantaminen J-P JA HELENA	Kunta tarjoaa työllistämistoimenpiteiden piirissä oleville mahdollisuuksia työelämään sijoittumiseen: työ- ja työkokeilupaiikkojen sekä muiden työllistämistoimenpiteiden tarjoaminen kuntaorganisaatiossa Vastuutaho: kunnanhallitus ja valtuusto, työllistämisen tulosalue, kaikki kunnan toimielimet Yhteistyön kehittäminen TE-toimiston, yrittäjien ja muiden yhteistyötahojen kanssa Vastuutaho: kaupunginhallitus ja -valtuusto, työllistämisen tulosalue	Määrärahavaraus vuosittain työllistämiseen (työllistämisen tulosalue)	1) Kunnan työllistämien työllistettyjen lukumäärä sekä erilaisten työllistämistoimenpiteiden piirissä olleiden henkilöiden määrä tilikauden aikana
Nuorten työllisyyden ja koulutuksen parantaminen KATJA JA MAARIT, J-P JA HELENA, HELENA KYSY KARILTA URHEILJOIDEN OSUUTTA	Nuorten työpajat, mahdollisuuksien mukaan: harjoittelupaikkoja, oppisopimusten edistämistä työllistymisen tukemista yhdistysten kautta Vastuutaho: kaupunginhallitus ja -valtuusto, Nuorisotoimi / Luotsi-työpaja, kaikki kaupungin toimielimet	Määrärahavaraus vuosittain työllistämiseen (työllistämisen tulosalue)	Kaupungin työllistämien (ml. työkokeilu) määrä, Nuorten työpajojen tilastot

Lapsiperheiden, nuorten ja ikäihmisten hyvinvoinnin tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy

TAVOITE	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT
Lapsiperheiden tarpeiden mukaisen päivähoidon järjestäminen SUSANNA	Hoitomuoto järjestetään perheen ensisijaisen tarpeen mukaan Vastuutaho: sivistyslautakunta, varhaiskasvatuksen tulosalue	Määrärahavaraus vuosittain varhaiskasvatuksen tulosalueelle	Suurin osa (90 %) perheistä saa toimintapaikan ensisijaisen toiveen mukaisesti
Varhaiskasvatuksen hyvä saatavuus SUSANNA	Paikka varhaiskasvatukseen järjestetään mahdollisimman nopeasti Vastuutaho: sivistyslautakunta, varhaiskasvatuksen tulosalue	Määrärahavaraus vuosittain varhaiskasvatuksen tulosalueelle	Päivähoitopaikan järjestämiseen käytetty aika
Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen KATJA, MAARIT, PAULIINA, SUSANNA, MAIJA-LEENA	1) Yhteistyön kehittäminen koulun ja kodin välillä 2) Varhaiskasvatuksen ja koulun tukipalveluiden järjestäminen (kouluterveydenhuolto, perheneuvola, koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut) 3) Etsivän nuorisotyöntekijöiden työn jatkumisen turvaaminen 4) Opintonsa keskeyttäneet ohjataan toiseen oppilaitokseen tai muun tuen piiriin. 5) Jokaiselle peruskoululaiselle oma	Määrärahavaraus vuosittain sosiaalitoimen ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, koulutoimen ja nuoriso- ja liikuntatoimen tulosalueille Nuorisovaltuuston toiminnan tukeminen Opinto-ohjaus ja opintohuoltojärjestelmä Harkka-kerhot (Harrastamisen Suomen malli)	Toisen asteen opiskelupaikan saaneet kevään yhteishaussa Etsivän nuorisotoimen tilastot Opintonsa kokonaan keskeyttäneiden määrä Toimivien harkkakerhojen määrä

	harrastus Vastuutaho sivistyslautakunta, varhaiskasvatuksen, koulutoimen ja vapaa- aikapalveluiden tulosalueet		
Ikäihmisten / vanhusten osallistaminen ja syрjäytymisen ehkäisy LASSI, MAIJA-LEENA, HEIDI, SONJA	Kehitetään edullisia ikäihmisten liikunta- ja vapaa-ajan palveluita. Järjestetään kansalaisopiston taholta ikäihmisille kohdennettuja kursseja ja luentoja taajaman lisäksi myös haja- asutusalueille. Vastuutaho: sivistyspalvelut, ikäihmisten poikkihallinnollinen työryhmä	Kohdennetaan sivistyspalveluiden henkilöstön panosta ikäihmisten vapaa- aikapalveluiden järjestämiseen. Haetaan mahdollisuuksien mukaan hankerahaa edistämään ikäihmisten hyvinvointipalveluita.	Eritysisuima- ja seniorikorttien käyttömäärä Kirjaston kotipalvelukäyntien määrä.
	Kotona asuvien ikääntyvien toimintakyvyn tukeminen Vastuutaho: ikäihmisten poikkihallinnollinen työryhmä	Ylä-Savon Sote kuntayhtymä Kansalaisopiston ym. tahojen tuottama virkistystoiminta Seurakunta, yhdistykset	Kotona asuvien yli 75- vuotiaiden määrä Virkistystapahtumat Vapaaehtoistoimijoiden käyttö ikäihmisten palveluissa
	Ikäihmisten neuvoston / vanhusneuvoston toiminnan tukeminen Vastuutaho: kaupunginhallitus ja - valtuusto, yleishallinnon tulosalue	Määrärahavaraus ikäihmisten neuvoston / vanhusneuvoston toiminnan tukemiseen	Ikäihmisten neuvoston / vanhusneuvoston kokousten määrä

Nuorten osallistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy KATJA, MAARIT	Ei oppivelvollisten perusopetuksen järjestäminen	Luotsi työpaja, yläkoulu ja lukio	Perusopetuksen päättötodistukset ei-oppivelvollisille
	Nuorisovaltuuston ja nuorisotalo toiminnan tukeminen Vastuutaho: sivistyslautakunta, Vapaa-aikapalveluiden tulosalue	Määrärahavaraus nuorisovaltuuston toiminnan tukemiseen	1) Nuorisovaltuuston kokoukset 2) Nuorisovaltuuston järjestämät tapahtumat 3) Nuorisotalon asiakaskäynnit

Yhteistyö yhdistysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa

TAVOITE	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT
Yhteistyön kehittäminen yhdistysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa HEIDI, LASSI	1) Yhteisten keskustelutilaisuuksien järjestäminen liikunta- ja urheiluseurojen kanssa 2) sivistyspalvelukeskuksen yhteistyötapahtumien järjestämisessä kolmannen sektorin kanssa Vastuutaho: sivistyslautakunta, vapaa-aikapalveluiden tulosalue	1) Nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntasihteerin ja liikuntapaikkojen hoitajan työpanoksen kohdentaminen yhdistysten kanssa tehtävään yhteistyöhön 2) Kulttuuritilojen monipuoliset käyttömahdollisuudet yhdistyksille	1) Yhteisten tilaisuuksien sekä tapahtumien lukumäärä / v 2) kulttuuritapahtumien määrä kulttuuritalolla

7. SUUNNITELMAN LAATIJAT

Suunnitelma on laadittu yhteistyössä kaupungin palvelukeskusten edustajien kanssa. Suunnitelman sisällöstä, alustavista johtopäätöksistä ja jatkotoimenpiteistä keskustellaan luottamushenkilöiden kanssa. Tarvittaessa suunnitelmaan tehdään muutoksia.

Suunnitelman toteutuksesta on vastannut kaupungin johtoryhmä

Juha-Pekka Rusanen, kaupunginjohtaja

Juho Jukkola, hallinto- ja talousjohtaja

Kimmo Karoluoto, tekninen johtaja

Matti Heikinmaa, sivistystoimen vastaava

Hyvinvointikertomuksen valmistelijoina on toiminut liikuntasihtööri Lassi Myllylä.

Valmistelussa mukana ovat olleet myös useat yksittäiset viranhaltijat ja työntekijät sekä kaupungin toimielimet.

8. SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN

Kaupunginhallitus 1.11.2022

Kaupunginvaltuusto 14.11.2022